

• Száz éve született Szabó Zoltán •

Nádas Erzsébet

LEVÉL SZABÓ ZOLTÁN RÓL* *

Mozdonyvezető nagyapa és lakatos apa, anyai részről cipésmester nagyapa. Törekvő anyja azonban nagyszerű nevelést biztosított neki: a piarista rend gimnáziumába írátták. A hírneves piaristák között is különösen kiváló tanárok keze alatt nevelkedett. Nem vált a szó szoros értelmében vallásossá, de mélyen katolikus volt, az egyház igazi voltát, értelmének mélységét magáévá tette. Számára ez alaphelyzet volt a világ megértéséhez.

Osztálytársai arisztokraták és nagypolgárok gyermekei. Ez neki, a szinte a nyomor szélén élőknek szintén meghatározó volt. Minden élményt felkészült, tiszta elmével, beépítőkészséggel dolgozott fel. Mindez meghatározta tartását és magatartását. Csendes főlényt biztosított számára – a messze látóét.

Zoltán fontos szerepet játszott a 30-as évek szellemi életében. A Kenedi–Gyurgyák készítette kiváló bibliográfia bizonyára megvan Anyádnak, műveiről ezért itt nem írok.

Alapító tagja volt a Márciusi Frontnak. A szociális elmaradottságot tárták fel, és elhatárolódtak a német orientációtól. Fáradhatatlanul járta a falvakat és városokat. Helyzetükről szól *A TARDI HELYZET* és a *CIFRA NYOMORÚSÁG*. Ezek ma már a sociográfia klasszikusainak számítanak. Ezt tudod.

A háború elején felmentették a katonai szolgálat alól mint újságíró, majd amikor ezt már nem lehetett meghosszabbítani, a Mátrában rejtőzködött, szerencsére sikeresen.

Mihelyt lehetett, átment Debrecenbe, és jelen volt a kormányalapításon 1944. december 21-én. 1945. április 11-én jött fel a kormánnyal Pestre.

Több fontos posztot ajánlottak fel neki, de nem akart a politikában tevőlegesen részt venni. Ezért csak a *Magyar Közlöny* szerkesztését vállalta el, ami egy jellegtelen foglalkozás volt. Így vált lehetségessé, hogy később kulturális attasé legyen a párizsi magyar követségen.

Pontosan olyan nyurga, elegáns megjelenése volt fiatalon, mint amilyenek te ismerted. A legnagyobb ruhák is előkelő külsőt kölcsönöztek neki. Találkozásunkkor, 1935-ben, nem hivalkodó, komoly magatartása már akkor, huszonhárom évesen jellemző volt rá. Nemigen tréfálkozott, humora inkább elmés-keserű volt. Mindig olyasvalaki benyomását keltette, mint aki fölötté áll minden gyarlósnak. Nem voltak szenvedélyei – hacsaknem később a francia gasztronómia és egyáltalán minden, ami francia. Azt hiszem, ebben és önmagában való törhetetlen hitének kialakulásában nekem is volt szerepem.

Szeretett választékosan öltözködni, amikor már tehetette, környezetének kialakítását is biztos ízléssel, gondosan megtervezte.

* Nádas Erzsébet, Szabó Zoltán első felesége, az író harmadik házasságából született lányának, Ágnesnek a kérésére írta ezt a rövid életrajzot, jellemzést. A kéziratot Szabó Ágnestől kaptuk. (*A szerk.*)

Talán meg kell említenem azt is, hogy szelleme a mindennapi életben nyomasztó volt. Roppant kicsinek érezte magát az ember mellette. Nem sok köze volt az egyes emberhez. Lehet, hogy ebben én voltam a hibás.

Tragikusnak tartom, hogy emigrálása után, akármennyire szellemi vezető szerepe volt odakinn, egyénisége teljes mivoltában nem bontakozhatott ki, nagy vesztesége ez a magyar irodalomnak.

Abban a szituációban, akkor, nem tehetett másként. Nagyon veszélyessé vált a helyzet itt. De bölcsessége talán megküzdött volna az irdatlan nehézségekkel, és elérte volna – hitem szerint –, hogy másként bánjanak az irodalommal. Fontos szerepe lett volna különleges adottságai miatt, de roppant nehéz élete.

Számára, hogy Josselinben élhetett és halhatott meg, nagy adománya a sorsnak.

Íme, ennyi az egész. De többször elővettem újra meg újra, hogy hitem szerint megközelítem a valóságot.

Remélem, sikerült.

Sajnos ellenőrizhetetlen.

Balatonfüred, 2003. július 14.

Szabó Szekeres Zsuzsa

OTTHONOK ÉS SZÁLLÁSOK

Valamikor a 90-es évek elején, jóval Zoltán halála után, Ádám eljuttatott hozzánk egy csomagot Párizsba. Rengeteg keresztlevél volt benne, valamint elbarnult képek sok-sok ismeretlen emberről: kötött fürdőruhákban homokos strandon, szalmakalapban füves lejtőkön, bajszos urak, akik egy asztalnál ultizás közben fröccsöt isznak, és türelmetlenül néznek a kamerába.

Gyakran szerepel – kemény kartonképeken, amelyeknek alján kacskaringós betűkkel „visit-portrait” vagy „souvenir” olvasható – kicsit erőltetett pózban egy dús hajú, kalapos, napernyős hölgy és egy vékony, szelíd tekintetű bajszos úr is. Sejtettük, hogy ők lehettek Zoltán szülei.

A csomagban volt egy bélyegző is (Szabó Lajos – Mérnök – Budapest), ott volt Szabó Lajos szakszervezeti igazolványa, villamosbérlete, egy újságkivágás, amelyben mérnöki tanácsadását hirdeti. Előkerült váratlanul egy Erdei Ferenc aláírásával ellátott orosz–magyar nyelvű „laissez-passer” 1945-ből, mely szabad mozgást biztosít Zoltánnak a Vörös Hadsereg által felszabadított területeken, meg egy-két igazolványból kiemelt gye-rekkori kép Zoltánnak abból a korából, amikor oly szenvedélyesen szerette a halakat, hogy a villamoson hazafelé menet minden antikváriumot akváriumnak olvasott az üzletek homlokzatán.

Számunkra mindez rejtélyes és véglegesen elmúlt múlt volt, így pihentek az iratok, a pecsét és a képek egy fiók fenekén sokáig. Mindaddig, míg Ágnes lányom el nem határozta, hogy megpróbálja feleleveníteni apját a maga számára, nem annyira az irodal-